

NO77

NO77

Praht, linn ja surm

Rainer Werner Fassbinderi näidendi ainetel
Kasutatud Krista Räni tõlget

Lavastaja ja muusikaline kujundaja Veiko Õunpuu
Kunstnik Laura Pählapuu

Osades

Roma B.

Prl. Emma von Waldenstein; Marie-Antoinette

Prl. Tau; Väike Prints

Asbach-Lilly; Miss Violet; Proua Üllar

Üllar II; Härra Üllar

Franz B.

Kraus, Peter; Hans von Gluck; Jim

Oscar von Leiden

A., hüüdnimega Rikas Juut

Käabus

Mirtel Pohla

Inga Salurand

Risto Kübar

Marika Vaarik

Sergo Vares

Gert Raudsep

Andres Mähar

Jaak Prints

Tambet Tuisk

Rasmus Kaljularv

Esietendus 12. veebruaril 2010 Teatris NO99

Etenduse pikkus umbes kaks tundi. Etendus on ilma vaheajata.

Aitäh Ene-Liis Semper, Tõnis Malkov, Jaan Schmidt

Lavastusala juhataja Kairi Mändla
Pealavameister ja butafoor Eero Ehala
Inspitsient-rekvisiitor Hanna Touart
Lavameistrid Risto Roosaar, Mihkel Tomberg, Reigo Tammjärv
Heli Hendrik Kaljujärvi, Joosep Tormis
Videoinsener Ahto Vaher
Valgus Ants Kurist, Siim Reispass
Kostümeerijad Anu Jääts, Sirli Vee
Jumestajad Gristina Krüger, Kaia Pihlak
Õmblejad Maimu Meritee, Sirje Kiil
Kava kujundus Martin Pedanik
Kava fotod Peeter Laurits, Laura Pählapuu, Veiko Õunpuu
Kava koostajad Eero Epner, Mart Kase
Teatri direktor-loominguline juht Tiit Ojasoo

Miks päike ei kuku meile pähe? Kas me oleme olemas? Mis loomulikku on selles, et naine müüb kellelegi oma ihu ja limanahku? Miks me sööme loomade surnukehi? Kust tuli Hitler, kas meie väikesest lapsest võiks Hitler saada, ja millal selgub, et see pole enam laps, vaid juba Hitler?

Mati Unt, "Brecht ilmub öösel"

Volker Spengler on sündinud 1939. aastal Põhja-Saksamaal Bremenis. See on kuus aastat varem ja umbes 800 kilomeetrit kaugemal kui Rainer Werner Fassbinder, kes sündis loetud nädalal pärast Teise maailmasõja lõppu Baieris ühes väikelinnas. Spengler hakkas 14-aastaselt meremeheks, Fassbinder käis sel ajal aga iga päev kinos, kuna teda üksinda kasvatanud ema soovis poissi jalust ära. 18-aastaselt hakkas Spengler õppima kaupmeheks, Fassbinder võttis esimesed näitlemistunnid. Ometi said need kaks meest 1970ndatel kokku, tegid koos mitmeid filme ning plaanisid teatris ühiselt välja tuua ühe Frankfurt-Dakar lennureisil sündinud Fassbinderi näidendi. Selle näidendi nimi oli "Praht, linn ja surm", mille "Franz B. rolli kirjutas ta mulle," ütleb Volker Spengler telefoni, varjamata uhkust. Ta on nüüd juba üle 70, elab Berliinis 28-ruutmeetrises korteris ja alustab esmaspäeval Volksbühne teatris ühe avangardlavastajaga uue proovitsükliga. Aega esietenduseni on kolm ja pool nädalat – kaks korda vähem kui tavaliselt. Tema tervis pole kiita – telefon heliseb kõige ebasobival hetkel, kuna ta on tulnud just verevahetusest, ja oma jälje on sellesse kindlasti jätnud ka mitte kõige korrapärasemad eluviisid. Mitmed tema kolleegid ongi juba surnud, teiste seas mitmed, kellega Spengler omal ajal "Prahti, linna ja surma" lavastada kavatses. Jah, Spengler ei olnud vaid näitleja, tema suureks sooviks oli see näidend ka ise lavale tuua, kuna too olevat "kiire, spontaanne ja erootiline". Ent see ei läinud läbi. Täpselt samamoodi ja samal põhjusel, miks ebaõnnestus ka Fassbinderi omaaegne pingutus lavastada "Praht, linn ja surm" Frankfurdis. "Me tegime just kolmandat nädalat proove, kui ta Rundfunkist tuli ja ütles: pole vaja enam proovida. Teid ei ole enam."

Põhjuseks olid juudid. Neile ei meeldinud Vana Juut – ja nad polnud selles mitte-meeldimises üksinda. Juudi kogukond sekkus nii sellesse kui ka järgnevatesse lavastustesse, tõstes protesti ajalehtedes, piketeerides teatrite ees või tungides isegi lavale. Lavastus keelati. "Seda näidendit peeti antisemitistlikuks, mis on väga jabur, sest Rainer on ise kirjutanud, et tema näidend on just antisemitismi vastu," ütleb Spengler. Me võime teda uskuda. Fassbinder, kes jäeti lapsena sageli üksi "elu jälgima", suutis seda tõesti hästi teha. Inimese ebatäiusliku, valusa, sageli eemaletõukava ja koledagi eksistentsi vastu tundis Fassbinder mingit kummalist tõmmet, kuid mitte sooviga oma närve sorkimisega elevil hoida, vaid ikka ja jälle kandis seda empaatiavõime ja kaastunne. "Enamik inimesi pidas Fassbinderit perseauguks," ütleb Spengler, "aga need, kes teda lähemalt tundsid, väga tundlikuks inimesed. Ja mina tundsin teda lähemalt." Me võime ka seda uskuda. Spengler oli kümnekond aastat üks Fassbinderi lähemaid kaastöölisi ja seetõttu võime tema käest ka küsida, millest oli "Praht, linn ja surm" üleüldse inspireeritud. "See oli inspireeritud Frankfurdis toimunud ümberehitustöödest, kus üks rikas mees lasi lammutada vanu hooneid ja püstitada uusi. Ta hävitas linna – mitte ainult majad, vaid selle eripärase fluidumi, seksi ja prahi, mis seal oli. Me saime ilusa, kuid korrapärase ja täiesti keskpärase Frankfurdi."

Volker on tõesti “armas ja tõeliselt kena inimene,” nagu teda tundev tüüp on varem kirjutanud. Ta tulistab siiani Saksa lavadel kandvates rollides, aga wikipedias tema nime otsides näeme ikka, et tema olulisim panus maailmakultuuri on “tihe koostöö Rainer Werner Fassbinderiga”. See tipnes filmiga “In einem Jahr mit 13 Monden” (1978), kus ta mängis transvestiit Erwin/Elvirat. Sealjuures tuleb meenutada, et Spengler ei olnud mingi beetaisane: ta on tugev, isegi veidi jõhkra väljanägemise ja huvitava füsiognoomiaga näitleja – täpselt selline, kes Fassbinderile meeldida võinuks. Viimase proovid olid samas, muide, aga lõbusad ja kerged. “Nagu oleks koomiksit lugenud,” ütleb Spengler. “Aga lõppude lõpuks me tegimegi ju teatrit.”

Ongi käes viimase küsimuse aeg. “Mis tähendus sellel tekstil teile praegu on?” Volker mõtleb hetke. Ja ütleb siis: “Teate, eimingit. See on hea tekst, kahtlemata. Aga minu jaoks on ta jäänud kaugele minevikku koos kõigi nende inimestega, kellega koos me omal ajal seda tegime. Nii on vist minevikuga alati. Ta on kas nagu anekdoot, või siis nagu miski, mille kohta sa oskad konkreetsetele küsimustele midagi vastata, kuid ta on siiski juba minevik – teda enam pole.”

Sa kardad ise ohvriks langeda, see on egoism; vahetame osad ära ja sa mõistad; räägi lambatallega, tema ei ole samuti nõus, et hunt võib ta nahka pista; aga küsi hundilt, milleks on olemas lambatall – selleks, et mind toita, vastab tema. Hundid, kes söövad lambaid; lambad, kelle hundid nahka pistavad; tugev, kes ohverdab nõrga; nõrk, kes langeb tugeva ohvriks – niisugune ongi loodus, niisugused on tema kavad; pidev tegutsemine ja vastutoime, pahede ja vooruste ahel.

D. A. F. de Sade, "Justine ehk Vooruse õnnetused"

- Rappija Jack tükeldas oma viimase ohvri ja pani ta tolle toas uuesti kokku nagu legomängu.
- Theodore Bundy ja Jürgen Bartsch löid oma veel elavatel ohvritel käed-jalad küljest.
- Fritz Haarmann tappis poisse hammustusega kõrri, hiljem läks käiku hakkmasin. Mõrvar ise ütles kohtus: “Kui ma marru läksin, siis ma hammustasin...Pärast keetsin endale musta kohvi.”
- Primitiivsete suguharude kannibalistlike söömaaegu meenutas Sileesia taluperemehe Karl Denke menüü. Maniakk tappis kuni 1918. aastani vähemalt 31 õpipoissi ning kandis nende “tapakaalu” saksa täpsusega raamatusse. Ohvrite nahast tegi Denke püksitrakse.

Peter Hagen, “Mõrvar ei halasta”

Teater NO77, Sakala 3, Tallinn
www.no99.ee

Autoriõigused kaitstud. © Verlag der Autoren, Frankfurt am Main.

